

IMF-DB İSTANBUL ZİRVESİNDE TEHDİT BÜYÜDÜ

Bülent FALAKAOĞLU
Evrensel Gazetesi Ekonomi Editörü

İstanbul Kararları ve Sonrası

Küresel ekonomik krizi yönetmede önemli görevler verilen Uluslararası Para Fonu (IMF), 6-7 Ekim 2009 tarihlerinde ikizi Dünya Bankası (DB) ile İstanbul'da yıllık zirvesini gerçekleştirdi. İstanbul'da yapılan yıllık toplantıların sonuç bildirisinde bundan böyle küresel alanda "İstanbul Kararları" olarak anılacak bir dizi karar açıklandı.

Sonuç bildirgesindeki kararların dışında "önemli" açıklamalar da geldi. Örneğin DB Başkanı Robert Zoellick, IMF-DB Güvernörler Kurulu toplantısında yaptığı konuşma... Zoellick, konuşmasında, küresel krizin bir sonucu olarak, bu yıl 59 milyondan fazla insanın işini kaybedeceğini söyledi. Afrika'nın Sahra altındaki az gelişmiş bölgelerinde 30 bin ile 50 bin bebeğin, krize bağlı bakımsızlıktan ve yetersiz beslenmeden ölebileceğini kaydetti. IMF Başkanı Strauss-Kahn, IMF-DB yıllık toplantılarının açılışında yaptığı konuşmada krizden sonra 90 milyon insanın ağır yoksullukla karşı karşıya kalacağını söyledi. Her iki başkan da sorunlu olan mevcut küresel sistemi tamir ederek, "sorumlu bir küreselleşme" oluşturulması gerektiğini vurguladı.

"Sorumluluktan ne anlıyorlar? Ne gibi kararlar aldılar? Bu kararların sonuçları ne olacak? Kararlar ülkelerin yoksullarını, çalışanlarını nasıl etkileyecek? Mesleki sağlık ve iş güvenliği açısından çalışanları nasıl bir gelecek bekliyor?" sorularının cevapları geleceğimiz açısından önem arz ediyor. Kapitalist-emperyalist sistemin sacayağı konumundaki üç ekonomik kuruluş tartışmasız, IMF, DB ve Dünya Ticaret Örgütü'dür... Sistemin 'günahkar üçlüsü' diye tanımlananlardan ikisi, IMF ve DB'nin geleceğimiz açısından hayırlı bir karar almış olmaları mümkün müdür? Bu soruya her iki kurumun

tarihine bakıp bir cevap vermek mümkün.

Her ikisinin de hikayesi 1944'te İkinci Dünya Savaşı sırasında Bretton Woods'da toplanan konferansta başlar. Her ikisi de ABD'nin küçük bir kasabası olan Bretton Woods'da toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans konferansında ortaya çıkan iktisadi sistemin ürünüdür. İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya kapitalizminin yeniden yapılandırılması için kuruldu. Görevleri sistemi korumak ve düzenlemektir. Bretton Woods ikizleri olarak anılırlar...

DB bu kardeşlerin en ideolojik olanı olarak tanınır. Savaş yıkıntılarının ardından yeniden yapılandırma ve kalkınma görevi bu kuruma verilmiştir. Sistemin ihtiyaçları değiştikçe DB'nin de görevi değişmiştir: Yoksullukla mücadele, tarımı yeniden yapılandırma, temiz su kaynaklarına ulaşma vb. görevler üslenmiştir. Oldukça insani görünen bu görevler sinsi planların parçalarıdır aslında.

Görünürdeki insanîyet nedeniyle hep 'iyi polis' olarak anılmıştır. Oysa DB üyeliğinin bir koşulu var: Önceden IMF'ye kayıt yaptırmış olmak. Bu ayrıntı bile bazen IMF'yi 'kötü polis', DB'yi 'iyi polis' diye algılamının mesnetsizliğini göstermeye yeterli. Her iki kurumda Amerikan ordusu ve CIA ile birlikte ABD emperyalizminin köşe taşlarıdır. DB başkanı koltuğunda oturan Robert Zoellick'in George W. Bush'un Ticaret Bakanlığını yapması... Selefî Paul Wolfowitz ile birlikte Irak ve Afganistan işgallerinin teorisini yapan Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi'nin imzacıları arasında bulunması... Bunlar 'kirlî' ilişkilerin somut kanıtı değil mi?

Darbeciliklerini anlatmaya gerek var mı? Arjantin'de, Brezilya'da, Uruguay'da baskı dönemlerinde hep IMF-DB politikaları uygulandı. Pinochet darbesinde Şili'de Milton Friedman IMF

Fotoğraf: Cem Gurbetoğlu / Evrensel Gazetesi

Bedeli ödeyenler! IMF istedi, TEKEL özelleşti...

programının hazırlanmasına bizzat nezaret etti. Türkiye ise, gerek 12 Mart, gerek 12 Eylül darbelerini sırf Türk Silahlı Kuvvetleri'nin değil IMF'nin de tahakkümü altında idrak etti. Şimdi de IMF Zelaya'yı deviren Honduras darbe hükümetine 164 milyon dolar kredi açan kurumun ta kendisi değil mi? Bunların anlaşma imzaladıkları ülkeleri Amerikan şirketlerinin mallarını satın almaya zorlamaları yeteri bir kanıt değil midir? John Perkins, "Bir Tetikçinin İtirafı" kitabında Ekvator ve Panama'da IMF ve DB'nin serbest bıraktığı paraların nasıl Amerikan şirketlerinin mallarının alınması şartına bağlandığını anlatır. Üstelik Ekvator'da Roldos Aguilera'nın ve Panama'da Omar Torrijos'un 1981'de suikaste kurban gitmelerini IMF-DB öncülüğündeki Amerikan imparatorluğu tasarımına karşı çıkmalarına bağlar.

Ülkeleri borç batağına sürükleyen, gittikleri her

ülkede emek piyasalarının esnekleştirilmesinden dem vuran, toplu sözleşmelere, asgari ücret uygulamalarına karşı çıkan, reel ücretlerin düşürülmesini, kamu istihdamının daraltılmasını, işten çıkarılmanın kolaylaştırılmasını savunan IMF değil mi?

IMF-DB'nin neoliberal reçetelerinin çocuklara ödettiği yetersiz beslenme sorununa ne demeli? Yetersiz beslenme sorunuyla karşılaşan çocukların yüzde 80'inin mağduriyetlerinin, yerel üretimin zengin ülkelere yönelik ihracat amaçlı tarıma dönülmesinden kaynaklandığı ortaya çıktı. Şimdi bu kurumların işsizlikten, açlıktan, bebek ölümlerinden etkilenip çözüm getireceklerine inanabilir miyiz?

Öyle ya da böyle, görülüyor ki, IMF en azından gelecek beş yıl boyunca dünya ekonomisine yön vermekte kullanılacak olan en önemli kurum olacak. Ve şu anda bu role uygun olarak IMF'nin şek-

line, söylemine, yapısına ve sermayesine ayar veriliyor.

Daha bir yıl öncesine kadar Türkiye'den başka belli başlı müşterisi kalmamış, çalışanlarının dahi ücretlerini nasıl ödeyeceğini düşünen, sinek avlayan bir dükkan sahibine benziyordu... Fakat o her zaman küllerinden doğmayı başarmış bir aktördü. Ne zaman böyle itibardan düşse, çok geçmeden bir küresel 'ekonomik felaket' yaşanır ve ardından ona yeni bir sorumluluk verilirdi. Bu sefer de aynen öyle oldu. Bir felaket yaşandı, hem de 100 yılda bir görünebilecek cinsten... Ve IMF yeniden göreve çağrıldı. Son G-20 (gelişmiş ve gelişmekte olan 20 ülkeden oluşan) toplantısından çıkan sonuçlara bakıldığında, tasarlanan yeni ekonomik düzende en önemli rolü üstlenmesi öngörülen kurumun IMF olduğu görülüyor. ABD'nin G-20 gündemine getirdiği yeni tasarıma göre, IMF bütün G-20 ülkelerinin uymayı taahhüt ettikleri koordineli ekonomi politikalarına hangi ölçüde uyduklarını denetleme görevini de üstlenecek.

ABD artık G-7 veya G-8 şemsiyesi altında Avrupa Birliği (AB) ve Japonya ile birlikte dünyayı "Al gülüm ver gülüm" kendi çıkarları doğrultusunda yönetemeyeceğinin farkında. Bu nedenle çok merkezli dünya şekillenmesine paralel biçimde, daha 1998'de Asya krizi sırasında kurulan G-20'ye yeni bir misyon yükledi. G-20'nin doğru dürtüst bir sekreteryası bile bulunmuyor. Bu nedenle IMF'ye verilen 'denetleme' görevi aslında G-20'nin sekretermasının IMF'ye verilmesi anlamına geliyor. G-20'nin mutfağının IMF'ye devredilmesini basit bir teknik düzenleme olarak değerlendirmemek gerek. ABD'nin gittikçe zayıflayan küresel hegemonyasının yeniden tesisi yolunda stratejik bir adımla karşı karşıyayız.

Kimilerine göre IMF değişti. Bu tezin sahiplerine göre "IMF artık eski sömürücü, ülkeleri krize sürükleyen değil krizden çıkmaları için çaba harcayan bir yapı. Artık yoksulluktan ve sosyal politikalarından bahseden sorumlu bir kuruluş. Protesto edilmesi gereken 'günahkar' bir kurum değil..."

Gerçekten böyle mi? Bu soruya İstanbul Kararları'na bakıp bir cevap arayalım.

İstanbul Kararları Hayırlı mı?

Kararlardan ilki, IMF'nin görev tanımının gözden geçirilmesi. Piyasa ekonomisi anlayışı terk edilmedi. Kâr ve rekabet merkezli bir kurgunun yer-

ine "insan ihtiyaçlarına, toplumsal dayanışmaya" dayalı bir zihniyetin aldığı yolunda bir belirti bulunmadığına göre IMF'nin yetkilerinin genişletilmesi hayırlı bir gelişme olabilir mi?

Birinci kararda; "Küresel krizi tetikleyen finans sektöründe riskler azaldı, işler yolunda gidiyor. Ancak buna karşılık henüz tüm problemler aşılanmadı. Toparlanma yavaş olacak. Üstü örtük olarak reel sektör riskleri devam ediyor" uyarısı yer alıyor. Bu ifadeyle aslında istihdam yaratmayan bir iyileşme süreci vaat ediliyor. Krizden çıkış kısa zamanda gerçekleşmeyecek ve IMF'ye göre kriz işsizlikle ve beraberinde getirdiği yoksullukla ilgili herhangi bir sorumluluk üstlenilmeden aşılanacak.

İkinci karar; esnek kredi hattının daha çok ülkeye açık hale getirilmesi. Bu program krizle birlikte zaten yürürlüğe konmuştu. IMF'nin web sayfasında temel göstergeleri istikrar sergileyen ülkeler için tasarlandığı vurgulanıyordu. Bu şartlarda, sürdürülebilir dış dengeler, sürdürülebilir kamu borçları, mali istikrar şeklinde sıralanıyordu. İlk müşteri ABD'nin sadık partneri Meksika oldu. O da 47.5 milyar dolarlık borçlanma olanağını henüz kullanmadı. Macaristan, Ukrayna gibi krizdeki ülkeler zaten kapsam dışı kaldılar, "acı reçete" 'stand-by'a razı oldular.

İstanbul Kararları'na göre krizden çıkış önlemleri için ülkeler arasında tam bir işbirliği ve uyum gerekiyor. Gelişmekte olan ülkelerin, küresel toparlanmanın lokomotif olmaya devam edeceği ileri sürülüyor. Sistem içi çözüm arayışlarının amentüsü sayılan işbirliği ve uyum ifadelerinin, tüm IMF belgelerinde olduğu gibi, burada da anılması hiç de şaşırtıcı değil aslında. Krizler, gelişmekte olan ülkelere yani daha doğru bir isimlendirmeye, çevre ülkelere gelişmiş merkezin hegemonyasından kurtulmada önemli imkanlar sağlıyor. Fakat IMF gibi merkez hakimiyetindeki örgütlerce işbirliği ve uyumun gerekliliğine inandırılan çevre ülkeleri buna biat ettiğinde bu imkanlar da kaçmış oluyor.

Canlandırıcı önlemlerin erken terk edilmesinin krizden toparlanma girişimlerine olumsuz etkide bulunabileceği, önlemlerin geç terk edilmesinin de kamu açıklarını yükselterek, enflasyon ve nihai olarak da faizleri yükseltici bir baskı yapacağı ifade ediliyor. Krizin aşılmasında kamusal finansmana icazet veren bu ifadeyle, alınan tedbirlerden vazgeçilmesinde zamanlama hususu öne çıkarılıyor.

İlk uyarı kamusal finansmandan vazgeçmeme uyarısı... Aslında bu “Hükümetler sermayeye karşı sorumluluklarını yerine getirsin” anlamına geliyor. Kamusal finansmanın sınırlarını çiz, şeklindeki ikinci uyarı ise, “Kamusal finansmanı abartmayın” anlamında.

Yaygarası kopartılan kararlardan biri de “gelişmekte olan ülkelerin hem kotalarının artırılması, hem de G-20'nin yönetiminde daha fazla söz sahibi olmaları...” IMF ve DB'deki, kota ve oy hakkı ile yeniden yapılanma reformlarının en kısa sürede gerçekleştirilmesi, uluslararası kuruluşlarda, “aşırı temsil edilen” ülkelerin IMF'deki yüzde 5, DB'deki yüzde 3'lük kotasının az temsil edilen ülkelere aktarılması benimseniyor. Başta Çin olmak üzere diğer yükselen ekonomilerin IMF'deki söz hakkı artacak ama oransal olarak bir anda batı ekonomilerinin ve elbette IMF'nin “ana sermayedarı” Amerika'nın kontrolünü kaybettirecek kadar olmayacak. Bu aslında Çin başta olmak üzere çevre ülkelerin dünya ekonomisindeki ağırlıklarının artmasının doğal bir sonucu. Ancak IMF'de yüzde 5, DB'de yüzde 3 kota artırımını ABD'nin yüzde 17 civarındaki oy gücüyle fiili veto hakkını ortadan kaldırmıyor. Belçika, Hollanda gibi bazı AB ülkeleri aleyhine kozmetik iyileştirmeler sağlıyor. G-20'nin sekreteriyasının IMF'ye verilmesi ise zaten daha demokratik bir dünya görünümü altında fonun icraatlarının meşrulaştırılmasını amaçlıyor. Zor yerine rıza mekanizmalarını harekete geçirecek bir aldatmaca gibi görünüyor. Çünkü ülkelere dünya ekonomisindeki göreceli ağırlıklarına göre kota verilen IMF'de, ABD'nin kotası yüzde 17. İcra Komitesi'nde karar almak için ise yüzde 85 çoğunluk gerektiği için Amerika fiili veto hakkına sahip oluyor.

Yoksullar mı Düşünüyor (!)

Krizin en önemli nedeni olarak gösterilen finans sistemini daha sıkı bir şekilde denetlenme tedbiri de IMF'nin değiştiğini söyleyebilmeyi gerektirecek bir içeriğe sahip değil. IMF'nin “kemer sıkı değil artık gevşetici programlar öneren bir kurum olduğu” iddiası da gerçekçi değil. Oysa IMF bu süreçte çifte standart uyguluyor. Küresel krizle birlikte ABD ve AB ülkeleri başta olmak üzere büyük kapitalist ülkeler kamu harcamalarını artırmak yoluyla genişlemeci mali politikalar ve faizleri sıfıra yaklaştırarak gevşek para politikalarıyla depresyon-

dan sıyrılmaya çalışıyorlar. IMF bir yandan onları bu yolda teşvik ederken diğer yandan stand-by imzalayan Macaristan, Ukrayna, Litvanya, Pakistan gibi ülkelerin iflahını kesiyor. Onları daraltıcı politikalar uygulamaya, kamunun ekonomideki rolünü azaltmaya zorluyor. Sırbistan'a kamu çalışanlarının en az beşte birini işten çıkarma talimatı verdi.

İzlanda ve Ukrayna'nın finansal kriz ortamında, sermaye kaçışını frenlemek için döviz işlemlerine ve sermaye hareketlerine kısıtlamalar koydu. Stand-by anlaşmalarında bu konuda da “asimetrik” öğeler var: İzlanda için, “sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaların, döviz piyasaları istikrara kavuşuncaya kadar kaldırılmaması” öneriliyor. Ukrayna ile imzalanan stand-by programı ise tam tersine “döviz işlemlerine konan vergilerin ve kısıtlamaların mümkün olduğunca çabuk kaldırılması” koşulunu içeriyor. Kısaca aynı hastalığa tam zıt reçeteler uygulanıyor. Merkeze kıyak, İzlanda gibi sermayenin sığınma alanlarına kayırma, geriye kalan ülkelere acı reçete.

IMF'nin yoksullukla mücadeleyi öne çektiği iddiasına gelince... IMF'nin yoksul ülkelere faizsiz kredi verme kararı alması iddianın kanıtını oluşturuyor. Dünyada faizler zaten neredeyse sıfır düzeyine inmiş durumda. Karşılıksız kredi verilse iddia kısmen inandırıcı olabilirdi. Fakat bu koşullarda imkansız...

Pakistan'da, tüketicilerin ve çiftçilerin korunmasına yönelik sübvansiyonların kaldırılmasının hedeflenmesi IMF'nin ne kadar yoksul dostu olduğunu anlatmaya yeterde artar bile.

Orta Vadeli Program ve Bütçenin Anlattıkları

Dünya ekonomisi açısından pek değişiklik yok. Peki ya IMF ile yeni bir stand-by anlaşması imzalanmamış olması Türkiye'de...

İstanbul'daki zirvenin ardından Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Ali Babacan'dan şu açıklama geldi: “Ekonomi düzelmeye girdiği için kemer sıkma politikasına başlamak gerekebilir.”

Nitekim kemer sıkmanın işareti hükümetin açıkladığı Orta Vadeli Program (OVP) ve 2010 yılı tahmini bütçesiyle geldi. 2009 yılında milli gelirin yüzde 6,6'sı düzeyinde gerçekleşmesi nedeniyle beklenen bütçe açığının sürekli azalarak dönem sonunda 2012 yılında yüzde 3,2'ye gerilemesi planlanıyor. Açığın küçültülmesi ise bütçe harca-

maları üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılıyor. Vergi yükü aynı kalırken bütçe harcamalarının payı dönem boyunca küçültülüyor.

2009 yılında milli gelirin yüzde 28,2'si düzeyinde gerçekleşmesi beklenen bütçe harcamalarının sürekli azalarak dönem sonunda yüzde 25,6'ya gerilemesi planlanıyor. Öte yandan bütçe harcamalarının küçültülmesi kamu çalışanları ve yatırımlar üzerinde gerçekleştiriliyor. Çünkü hem personel harcamalarının hem de yatırımların payında ciddi bir gerileme öngörülmüyor. Bu kurgudan anlaşılıyor ki, önümüzdeki üç yıl boyunca bir kemer sıkma planı devreye girecektir. Bu dönemin en sancılı yılı ise 2010 olacaktır. Çünkü bu yılda hem bütçe harcamalarının payı küçülüyor hem de vergi yükü artmış oluyor.

OVP'de yer alan diğer hedefler ise geçmiş yıllarda olduğu gibi bu kez de yenileniyor. Oysa yenilenenlerin (sosyal harcamalar artırılacak, istihdam desteklenecek, bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltan harcamalara önem verilecek, yaşam kalitesi yükseltilecek, kayıt dışılık azaltılacak vb.) öngörülen kurguda hiç mi hiç gerçekleşebilme olasılığı bulunmuyor. Çünkü bu işler için bütçeden herhangi bir kaynak öngörülüyor. Sosyal devleti tasfiye etmeyi, kemerleri sıkmayı öngörmüş bir kurgu olsa olsa bu sorunları daha katmerleştirir.

Hükümetin IMF'ye ayak dirediği noktalardan biri de, IMF'nin sağlık harcamalarının kısılması talebidir. Katılım paylarının artırılması yanında sağlıkta ciddi tasarruf planlanıyor. 2010 bütçesinde eğitim ve sağlığa ayrılan ödeneklerin milli gelir paylarındaki gelişme de bunu doğruluyor.

OVP çalışma yaşamının daha esnek hale getirilmesi, özelleştirmelerin tam gaz sürmesi vb. gibi çalışma yaşamını ve sağlığını yakından ilgilendiren pek çok hedefi barındırıyor.

Krizle birlikte kârı koruyabilmenin maliyeti iyice emeğe yüklendi: Yoğun ve esnek çalışma, geçici çalışma, işten atma vb. bunların tümü işçi sağlığıyla yakından ilgili. Bir kere işsizliğin kendisi başlı başına bir sağlık sorunudur. Stres, anksiyete, kalp damar sistemi hastalıkları gibi bir dizi hastalığa da doğrudan neden olur (1). IMF ve DB "tüm dünyada işsizlik artacak, bir kaç yıl yüksek işsizliğe alışın" diyor, fakat her hangi bir çözüm öngörmüyor.

Krizle birlikte daha da yaygınlaşan ve OVP'de öngörülen çalışma yaşamının daha da esnekleştirilmesi,

esnek istihdam biçimlerinin yangınlaştırılması da sağlıksız çalışma koşullarının habercisidir. Esnek istihdam biçimleri; kötü çalışma koşullarıyla, düşük ücretle, iş güvencesizliğiyle, gelecek belirsizliğiyle, iş ortamının arkadaşlık ilişkilerinin uzaklığıyla, çalışma sürelerinin düzensizliği benzeri özellikleriyle bir çok sağlık sorunlarına yol açar. Otomotivde, cam sektöründe işçilerin başka fabrikalara gönderilmesi, üç vardiyanın teke indirilerek, tek vardiyadaki işçilerin yoğun çalıştırılması vb. birçok yöntem artık sıradanlaştı. İşverenlerin krizde 'yaşam stratejisi' olarak dayattıkları uygulamaların, işsiz kalma korkusuyla birleşerek ağır psikolojik sorunlara yol açıyor.

Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi Yayın Kurulu'nun 2006 yılının Aralık ayında dikkat çektiği esnek çalışmanın getireceği tehlike kapıya dayanmış durumda: "Esnek üretim kendi başına özgün bir hastalığa da neden olur. Karoshi olarak bilinen bu sorun bir tür ani tükenme sendromudur. Karoshi'nin hükümetlerce bir meslek hastalığı olarak tanınması süreci ilginçtir. Japonya gibi yüksek gelirli bir ülkede bile hükümetlerin işçi sağlığı ile ilgili olarak nasıl engelleyici olabileceğini gösterir. İlk karoshi vakası 1969 yılında, Japonya'nın en büyük gazetelerinden birisinde yüklenme bölümünde çalışan 29 yaşındaki evli bir erkeğin, felç nedeniyle ölümü olarak rapor edilmiştir. Karoshi, kelimenin tam anlamıyla 'aşırı çalışmadan ölüm' şeklinde çevrilebilir. Karoshi'nin önemli tıbbi nedenleri; kalp krizi ve felç (%18.4), beyin kanaması (%17.2), serebral tromboz ve infarktüs (%6.8), kalp krizi (%9.8), kalp yetmezliği (%18.7) ve diğer nedenlerdir (%29.1)." (1)

Türkiye'de kamu çalışanlarında bile görülür hale geldi. Maliye Bakanlığı'na bağlı iş yerlerinde ölümler yaşanmaya başladı. Büro Emekçileri Sendikası üyeleri yetkilileri duyarlı kılabilmek için uzun süredir eylemler örgütlemekte...

Özelleştirmelere 'devam' deniyor. Oysa ki: "Özelleştirme ve piyasalaştırma politikalarının neticesinde mal ve hizmet üretiminin sermayenin eline bırakılması, daha fazla kural dışılığa, kayıt dışılığa, sömürüye, iş kazası ve meslek hastalığına yol açıyor. Örneğin, liman özelleştirmelerinin ardından meslek hastalığı ve iş kazası riski artıyor. Özel sektör madenciliğinde işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki eksiklikler sık sık yaralanmalar ve ölüm-

Kapitalist iştihanın sonunun olmadığını en iyi serbest bölge işçileri bilir. Mersin’de işçiler kuyudan içtikleri sulardan zehirlenip hastanelere taşınırken, arkadaşları tuvalete gitmek için bile kart doldurmaktadır. İyileşen işçiler işbaşı yaptıklarında artık damacana su içmektedirler. Aldıkları 200–300 milyon TL aylıktan içtikleri suyun parasının kesildiğini gördüklerinde ise hiç şaşırılmazlar. Sigortalı olmak lütf, 12–16 saati bulan çalışma süreleri ise zorunludur. Baret, eldiven, kulaklık, maske değildir işçi sağlığı; uykudur, sudur, aştır, ekmektir. Tüm dünya Mersin Serbest Bölgesi, Mersin Serbest Bölgesi tüm dünyadır. Çünkü sermaye dünyanın serbest bölge olmasını ister.

lere neden oluyor. TÜPRAŞ, PETKİM ve TELEKOM’un özelleştirilmesinin ardından da buralarda iş kazalarında ciddi artış yaşandı. Özelleştirme ve piyasalaştırmanın işçi sağlığında yaşanan yıkımı daha da derinleştirdiğini söylemek mümkün (2).

Daha Acımasız Rekabete, Daha Sağlıksız Geleceğe Doğru

Krizden çıkış için yeni alanlar arayan, doğayı daha çok sömürmeyi hedefleyen (tüm derelerde baraj kurma vb.) sermaye uluslararası rekabetin sürmesini, ülkelerin uluslararası ticareti engelleyici kurallara kesinlikle başurmmamasını salık veriyor. IMF ve DB’de, işsizliğin yüksekliğini meşurlaştırarak, “aman sistemi yıkacak koruyucu önlem almayın” diyor. “Küresel işbirliği” vurgusunu da bu noktada yapıyor.

Oysa ki “Küresel rekabet, küresel saldırıdır. Pek çokları çocuksu bir saflıkla ülkenin kapitalist gelişmesinin getireceği refahı beklerken, kafası karıştırılmış işçi önderleri ‘patronlar kazanırsa işçiler de kazanır’ diye demeçler verir. Bugün yaşananlar ne yereldir, ne de yeni. İş kazası ve meslek hastalığı geçirenlerin ve/veya ölen insanların çokluğu kadar, bunların nedenlerinin anlamsızlığı (siz bunu yazının bütünü içinde anlaşılabilirliği olarak okuyun), önlenilebilirliği ve bazen de bilinmemesi (siz bunu bilindiği halde belirsizleştirilmesi, gerçeklerin unutturulması olarak okuyun) nedeni ile önlem alınmaması (siz bunu kapitalizmin azami kar yasası içinde

önlem alınmaz diye okuyun) gibi bir dizi sorun, ülke ve dünya gündeminde karşımızda durur.” (3).

Kriz rekabeti kızıştırdığı kadar bugüne kadar alınan önlemleri de artık gündemden kaldırmaktadır. Örnek Tuzla’da yaşananlardır. Tuzla tersaneleri, göstermelik önlemlerin özünde bir değişiklik yaratmadığını ortaya koymaktadır: “Özellikle tersane işçilerinin grevinin ardından çalışma koşullarında bazı iyileştirmeler yapılsa ve asgari düzeyde de olsa iş güvenliği önlemleri alınsa da sorunun kaynağına inilmedi. Taşeronlaştırma, kötü çalışma koşulları, esnek üretim, kayıt dışı istihdam, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin yeterince alınmaması ve üretim sürecinin işçilerin sağlığı ve iş güvenliği esas alınacak şekilde düzenlenmemesi, kâr hırsı ve siparişleri yetiştirme telaşının esas alınması, mekân yetersizliği, düşük ücretler, işçilerin örgütsüzlüğü, Çalışma Bakanlığı’nun denetimleri ve cezalarının caydırıcılıktan uzak olması gibi kazaları kaçınılmaz hale getiren nedenler hâlâ söz konusu” (2).

Şuan Tuzla’da durum sorunun kaynağına inilmemiş olmasının da ötesine geçmiş durumda. Kriz gerekçesiyle Tuzla tersanelerinde iş güvenliği elemanlarının çoğu işten çıkarıldı. Durum göstermektedir ki DB ve IMF’nin “On milyonlarca bebek ölecek” vurgusu eksiktir. Dünya tablosu ve gidişat işçilerin de, işsizlerin de daha çok ölümler yaşamasına doğrudur. 1997-2000 arasında DB baş ekonomistliği yapan Joseph Stiglitz başta olmak üzere üst düzey görevlere layık bulunan birçok şahsiyet IMF-DB’yi eleştirenler kervanına katıldı. Yoksul ülkelerin mazlum halkları, artık tepelerinde ‘Demokles’in kılıcı’ gibi ‘stand-by’lar sallanmasını istemiyorlar. İnsanca yaşama koşulları, insanların sağlığı ve geleceği için İstanbul 2009’un “Washingthon zalimlerinin son zirvesi” olarak tarihe geçmesi elzemdir.

Kaynaklar

1. MSG Dergisi Yayın Kurulu, “Esnek İstihdam ve Sağlık”, Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 2006;2-6.
2. Bakır O., “Kapitalizm, Türkiye ve İşçi Sağlığı: ‘Tuzla, Tuzla Kokması’”, Doğudan, 2008;148-150.
3. Akarca G., ve Koşar L., “Dünya Serbest Bölgesi ve İşçi Sağlığı”, Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 2007;7. ●